

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021. gada 16. novembrī Nr. 6-9/682

Uz 03.11.2021 142.8/2-24-13/21

Ramona Petraviča
13. Saeimas deputāte
saeima@saeima.lv

Par personu grupu nostādīšanu nelabvēlīgā situācijā

Latvijas Republikas tiesībsargs ir saņēmis Jūsu vēstuli, kurā lūdzat sniegt viedokli par 2021.gada 21.oktobrī pieņemtajiem grozījumiem Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā, kas paredz Latvijā dzīvojošām personām, kuras līdz 2021.gada 31.decembrim ir sasniegušas 60 gadu vecumu un veikušas vakcināciju vai saņēmušas atzinumu par nepieciešamību atlikt vakcināciju, izmaksāt pabalstu 20 *euro* mēnesī laikposmā no 2021.gada 1.novembra līdz 2022.gada 31.martam. Tas nozīmē, ka seniori, kuri neatbilst šiem kritērijiem, pabalstu 20 *euro* mēnesī saņemt nevarēs. Tādējādi, Jūsu ieskatā, Covid-19 nevakcinēto un nepārslimojošo personu grupa ir nostādīta nelabvēlīgā situācijā attiecībā uz tiesībām saņemt pabalstu.

Gan Saeimas sēdes laikā, skatot likumprojektu, gan plašsaziņas līdzekļos no Saeimas deputāta (likumprojekta referenta) un Ministru kabineta locekļu puses esot ticis pausts, ka šis 20 *euro* pabalsts pēc būtības ir izmantojams ne tikai, lai veicinātu personu vakcinēšanos pret Covid-19, bet arī, lai personas tādējādi tiktu atbalstītas laikā, kad valstī notiek vispārējs cenu pieaugums, tostarp arī energoresursu cenu sadārdzinājums.

Šā gada 21.oktobrī Saeima pieņēma grozījumus Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā, paredzot, ka laika posmā no šā gada 1.novembra līdz nākamā gada 31.martam Latvijā dzīvojošām personām, kuras līdz šā gada 31.decembrim ir sasniegušas 60 gadu vecumu un kuras ir veikušas vakcināciju pret Covid-19 infekciju vai arī ir saņēmušas klīniskās universitātes slimnīcas konsilija atzinumu (turpmāk – konsilija atzinums) par nepieciešamību atlikt personas vakcināciju pret Covid-19, tiks izmaksāts ikmēneša pabalsts 20 eiro apmērā (turpmāk – ikmēneša pabalsts). Tām personām, kuras vakcinācijas kursu pabeidz pēc šā gada 1.novembra, pabalsta izmaksu sāk ar tā mēneša pirmo datumu, kurā vakcinācijas kurss pabeigts. Šo pabalstu izmaksā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra¹.

¹ Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 74. līdz 76.pants.

Jāatzīmē, ka likumdevējs ikmēneša pabalstu ieviesa ar mērķi Covid-19 izplatības laikā veicināt personu (senioru) vakcinēšanos pret Covid-19. Likumprojekta anotācijā² norādīts, ka smaga slimības gaita ir īpaši raksturīga personām augsta riska grupās: gados vecākām personām, personām ar sirds un asinsvadu slimībām, diabētu, hroniskām elpceļu slimībām, vēzi.

Lai uzveiktu Covid-19 infekcijas izraisīto pandēmiju un varētu atgriezties ierastajā dzīves ritmā, iedzīvotājiem šobrīd ir brīvprātīga iespēja vakcinēties pret Covid-19, kas pasargā no simptomātiskas saslimšanas ar Covid-19. Vakcinējot 60-70% sabiedrības, iespējams apturēt vīrusa tālāku izplatību, novērst tā mutācijas, kas padarītu vīrusu lipīgāku un vēl vairāk apdraudētu cilvēku veselību. Vakcinācija valstī šobrīd paredzēta Latvijas iedzīvotājiem no 12 gadu vecuma.

Lai gan gados vecākas personas ir viena no grupām, kuru Covid-19 vīruss skar vissmagāk, vakcinēšanās apjoms šajā grupā bija pārāk zems. Līdz ar to, lai veicinātu vakcināciju sabiedrībā kopumā un īpaši gados vecāku personu grupā, likumdevējs ir paredzējis noteiktu laika periodu izmaksāt ikmēneša pabalstu vakcinētajiem senioriem. Proti, šis pabalsts ir kā motivācija nevakcinētajiem senioriem tomēr uzsākt vakcināciju, turklāt pēc iespējas tuvākā laikā (līdz šā gada 31.decembrim).

Atbildot uz Jūsu uzdoto jautājumu par ikmēneša pabalsta izmaksas atbilstību diskriminācijas aizlieguma principam, norādāms, ka Satversmes 91.panta otrā teikuma izpratnē diskriminācija ir mazāk labvēlīga attieksme uz konkrētu aizliegto kritēriju pamata, t.i., uz tādas pazīmes pamata, kas cilvēkam piemīt un ko cilvēks nevar mainīt, piemēram, rase, ādas krāsa, dzimums, invaliditāte u.c.³ Tas, vai cilvēks ir vakcinēts, vai nē, ir atkarīgs no viņa paša izvēles, tāpēc šajā gadījumā nav pamata runāt par diskrimināciju tās klasiskajā nozīmē.

Tāpat jāatzīmē, ka minētais pabalsts nav vērtējams Satversmes 109.panta (tiesības uz sociālo nodrošinājumu) kontekstā. Šis ir papildu atbalsts noteiktai personu grupai - vakcinētiem senioriem, ar mērķi - veicināt vakcināciju šajā grupā. Un tā izmaksa neskar tiesības saņemt sociālo nodrošinājumu vismaz minimālā apmērā, proti, tas neskar personu tiesības uz pensijām vai pabalstiem⁴.

Jāatzīmē ka Likumprojekta anotācijā ir norādīts, ka likumprojekts izstrādāts, ņemot vērā arī vispārējo cenu pieaugumu, to starp energoresursu cenu sadārdzinājumu 2021.gadā.⁵ Taču turpmāk anotācijā pabalsta saistība ar vispārējo cenu pieaugumu un energoresursu cenu sadārdzinājumu nav analizēta. Turklāt, ikmēneša pabalsta izmaksa ir regulēta Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā, kura mērķis ir noteikt tiesisko kārtību Covid-19 infekcijas (turpmāk — Covid-19) izplatības laikā. Līdz ar to, tiesībsarga ieskatā, ikmēneša pabalsta ieviešanu nebūtu pamata saistīt ar vispārējo cenu pieaugumu, tostarp energoresursu cenu kāpumu.

² Likumprojekta "Grozījumi "Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā"" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/8A43640E5B07C7F7C225876D00608FFC?OpenDocument>

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 101. - 104.lpp.

⁴ Salīdzinājumam, piemēram, Satversmes tiesas 2013.gada 13.februāra spriedumu lietā Nr. 2012-12-01. Latvijas Vēstnesis, 33, 15.02.2013.

⁵ Likumprojekta "Grozījumi "Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā"" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/8A43640E5B07C7F7C225876D00608FFC?OpenDocument>

Līdztekus minētajam 20 *euro* ikmēneša pabalstam, valdība, veicot grozījumus Ministru kabineta 2021.gada 1.jūnija noteikumos Nr.345 "Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma noteikumi", no šā gada 1.novembra līdz 2022.gada 31.decembrim visām aizsargātajām lietotāju grupām (trūcīgām un maznodrošinātām personām (mājsaimniecībām), ģimenēm, kurās ir bērns ar invaliditāti, personām ar I invaliditātes grupu, daudzbērnu ģimenēm) par 10 *euro* ir palielinājusi atbalsta apmēru norēķiniem par elektroenerģiju, tādējādi kompensējot šobrīd vērojamo straujo elektroenerģijas cenu kāpumu.

Šī atbalsta piešķiršana nav saistīta ar vakcinācijas faktu, bet izriet no personas piederības noteiktai grupai, un ir mērķēta tieši ar elektroenerģijas izmantošanu saistīto izdevumu segšanai. Savukārt ikmēneša 20 *euro* pabalstu personas var izmantot pēc saviem ieskatiem, tai skaitā, lai kompensētu vispārējo cenu kāpumu vai segtu ar elektroenerģijas izmantošanu saistītos izdevumus.

Nemot vērā iepriekš norādīto, tiesībsargs uzskata, ka ikmēneša pabalsts vakcinātiem senioriem kopā ar pārējiem vakcinācijas veicināšanas pasākumiem, ir vērtējams pozitīvi. Tiesībsargs vairākkārt ir norādījis, ka vakcinācija pēc būtības ir vienīgais veids, kā nodrošināt pakāpenisku atgriešanos aprītē, kāda bija pirms pandēmijas, un ekonomikas atjaunošanai. Vakcinēto personu skaita palielināšanās sabiedrībā samazina risku nopietni saslimt un samazina veselības aprūpes sistēmas noslodzi. Likumdevēja un Valdības būtiskākais uzdevums ir maksimāli ierobežot Covid-19 infekcijas izplatību, aizsargāt sabiedrības veselību un ikviena cilvēka tiesības uz dzīvību. Līdz ar ko valstij ir pienākums veikt pasākumus minēto tiesību nodrošināšanai, konkrētajā epidemioloģiskajā situācijā izvēloties vakcināciju kā visefektīvāko līdzekli Covid-19 pandēmijas ierobežošanai, kas panākams, palielinot vakcinācijas aptveri kolektīvās imunitātes iegūšanai.

Ar cieņu
Tiesībsargs

Juris Jansons